

**Γ. Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία Γενικής Παιδείας, Β΄ ΤΑΞΗ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ: Θουκυδίδη «Περικλέους Επιτάφιος» και
Σοφοκλέους «Αντιγόνη».**

Στη Β΄ Λυκείου διδάσκεται το μάθημα της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας, ως μάθημα Γενικής Παιδείας, επί δύο (2) ώρες την εβδομάδα καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

Συγκεκριμένα διδάσκονται:

- **Θουκυδίδη «Περικλέους Επιτάφιος» (από το πρωτότυπο και από μετάφραση).**
- **Σοφοκλέους «Αντιγόνη» (από το πρωτότυπο και από μετάφραση).**

Και τα δύο έργα, αν και ανήκουν σε διαφορετικά γραμματειακά είδη, προσφέρονται στους μαθητές/τριες της Β΄ Λυκείου, λίγο πριν από την απόκτηση πολιτικών δικαιωμάτων, για μελέτη, κριτική και συγκριτική προσέγγιση με σκοπό την άντληση εμπειρίας και τη διαμόρφωση κριτηρίων για την αξιολόγηση της σύγχρονης κοινωνικοπολιτικής πραγματικότητας και τον καθορισμό προσωπικής στάσης.

Α. Θουκυδίδη «Περικλέους Επιτάφιος»

Ο «Επιτάφιος» του Περικλή διδάσκεται σε 15 διδακτικές ώρες στο πρώτο δίμηνο του σχολικού έτους **(11/09 έως 11/11)**.

Η διδασκαλία του «Επιταφίου» προτάσσεται για τους εξής λόγους: α) αποτελεί «συνέχεια» της διδασκαλίας του Θουκυδίδη από την Α΄ τάξη, β) ως ιστορικό και πολιτικό κείμενο που αναφέρεται στην άμεση δημοκρατία της αρχαίας Αθήνας του 5^{ου} αι. π.Χ. βοηθάει τους μαθητές και τις μαθήτριες να προσεγγίσουν το κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο στο οποίο δημιουργήθηκε η «Αντιγόνη» του Σοφοκλή και γ) πραγματεύεται, μεταξύ άλλων, θέματα όπως αυτό της δίκαιης ισορροπίας ανάμεσα στη νόμιμη εξουσία του κράτους και τα φυσικά δικαιώματα του ατόμου και, ως εκ τούτου, μπορεί να πλαισιώσει τον βασικό προβληματισμό γύρω από τη σχέση γραπτού και άγραφου δικαίου που τίθεται στην «Αντιγόνη».

Περιεχόμενο

Η διδασκαλία του *Περικλέους Επιταφίου* περιλαμβάνει εισαγωγή και κεφάλαια από το πρωτότυπο και από μετάφραση, όπως στον παρακάτω πίνακα:

Εισαγωγή από το σχολικό βιβλίο	
Ηλία Σπυρόπουλου, <i>Θουκυδίδη Περικλέους Επιτάφιος</i> http://ebooks.edu.gr/new/classcoursespdf.php?classcode=DSGL-C	
Κεφ. Α΄, Θουκυδίδης Ολόρου Αλιμούσιος (απλή υπόμνηση- έχει διδαχθεί στην Α΄ ΓΕ.Λ.)	
Κεφ. Β΄, Ο Επιτάφιος λόγος του 431 π.Χ. (επισήμανση των κύριων σημείων)	
Κεφ. Γ΄, Περικλής ο Ξανθίππου (επισήμανση των κύριων σημείων)	
Κεφ. Δ΄, Το πρόβλημα της πατρότητας του Επιταφίου (επισήμανση των κύριων σημείων)	
Πρωτότυπο κείμενο και μετάφραση από το σχολικό βιβλίο	

Κεφ. 35 – 36 (από μετάφραση)
37-41 (από το πρωτότυπο και τη μετάφραση)
42 -46 (από μετάφραση)
Γενική θεώρηση
Προεκτάσεις, συγκριτική εξέταση με άλλα κείμενα

Διδακτική προσέγγιση

Κατά τη διδασκαλία του «Επιταφίου» αναμένεται: α} να αναδειχθούν χαρακτηριστικά του αθηναϊκού πολιτεύματος, της άμεσης δημοκρατίας, της εμβληματικής προσωπικότητας του Περικλή και του ύφους του Θουκυδίδη και β} να γίνουν όλα τα παραπάνω αντικείμενο κριτικής και βιωματικής προσέγγισης από τους μαθητές και τις μαθήτριες.

Για την επίτευξη των παραπάνω χρειάζεται η προσπέλαση του κειμένου σε λεξικογραμματικό επίπεδο μέσω της αξιοποίησης των μεταφρασμένων κειμένων. Ακριβώς γι' αυτό τον λόγο προτείνεται η παράλληλη προσέγγιση των πρωτοτύπων κειμένων και των αντίστοιχων μεταφράσεων. Οι μαθητές και οι μαθήτριες, εκκινούν από την ανάγνωση του μεταφρασμένου κειμένου και στη συνέχεια οδηγούνται στο πρωτότυπο με εστίαση σε βασικές έννοιες και σημεία του κειμένου ή εκκινούν από το πρωτότυπο, παραφράζοντας το κείμενο, και στη συνέχεια οδηγούνται στο μεταφρασμένο κείμενο, προς επίρρωση ή τροποποίηση της πρώτης μεταφραστικής τους προσπάθειας.

Ωστόσο, μεγαλύτερο βάρος πρέπει να δοθεί στην προσέγγιση του περιεχομένου σε ενδοκειμενικό επίπεδο στην κατανόηση βασικών εννοιών, όπως της ισότητας, της αξιοκρατίας, του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής, της ενεργητικής συμμετοχής στα κοινά, της αισθητικής αγωγής, της φιλοσοφίας, της αίσθησης του μέτρου, της υστεροφημίας κ.ά., αλλά και στην κατανόηση του επικοινωνιακού πλαισίου, του επιδεικτικού λόγου, στη δεδομένη ιστορική στιγμή, (431 π.Χ.).

Επίσης, σημασία πρέπει να δοθεί στη διακειμενική προσέγγιση με την παράλληλη χρήση κειμένων: α} από το ίδιο το ιστορικό έργο του Θουκυδίδη, όπως, για παράδειγμα, τον διάλογο Αθηναίων – Μηλίων, για να μετριασθεί ο κίνδυνος της εξιδανίκευσης της αρχαίας Αθήνας, β} από άλλα κείμενα της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας του 5^{ου} και 4^{ου} π.Χ. αιώνα (Πλάτωνα, Μενέξενος, 238 c-d, Αριστοτέλους Πολιτικά, VI, 7, 1293} και γ} από έργα σύγχρονων μελετητών και συγγραφέων.

Β. Σοφοκλέους «Αντιγόνη»

Η «Αντιγόνη» διδάσκεται από τα μέσα Νοεμβρίου (15/11) μέχρι το τέλος του έτους επί δύο ώρες την εβδομάδα.

Περιεχόμενο

α. Από το πρωτότυπο με παράλληλη χρήση μετάφρασης διδάσκονται οι στίχοι:

1-99, 280-314, 441-507, 631-725, 1064-1090.

β. Μόνο από μετάφραση και αναλυτικά διδάσκονται οι στίχοι: 162-279, 315-331, 376-440, 508-581, 726-780, 781-800, 801-943.

γ. Μόνο από μετάφραση αλλά συνοπτικά διδάσκονται οι στίχοι: 100-161, 332-375, 582-630, 944-987, 988-1063, 1091-1114, 1115-1153, 1154-1353.

Διδακτική προσέγγιση

Κατά τη διδασκαλία της Αντιγόνης, και της Δραματικής Ποίησης γενικότερα, στο Λύκειο:

- προβάλλεται η θεατρική και λογοτεχνική διάσταση του αρχαίου δράματος
(Η κατεύθυνση αυτή εξυπηρετείται αφενός από την ανάδειξη των *κατά ποιόν* μερών σε όλο το φάσμα της διδασκαλίας, σε συνδυασμό με τα *κατά ποσόν* μέρη, αφετέρου από την παρακολούθηση θεατρικών ή κινηματογραφικών αποδόσεων της τραγωδίας).

- διδάσκεται μία σύντομη και κατατοπιστική εισαγωγή στην αρχή, για να γίνει κατανοητό το πλαίσιο όπου θα ενταχθεί η ανάγνωση των κειμένων

(Η εισαγωγή συνιστά υλικό αναφοράς καθ' όλη τη διάρκεια της διδασκαλίας του έργου)

- αξιοποιείται το «Λεξικό Θεατρικών Όρων», έντυπο ή ηλεκτρονικό, για την κατανόηση όρων της τραγωδίας.
- συνδυάζονται οι παραδοσιακοί τρόποι διδασκαλίας με την ομαδοσυνεργατική, τη βιωματική και τη διερευνητική/ανακαλυπτική εργασία.

(Οι διδακτικές πρακτικές πρέπει να χαρακτηρίζονται από ποικιλία και ευρηματικότητα και να ευνοούν την ανάπτυξη κριτικής σκέψης και έκφρασης. Ως ενδεικτικά παραδείγματα αναφέρονται η υιοθέτηση διαφορετικής οπτικής γωνίας, η υποστήριξη ή ανασκευή των απόψεων των τραγικών ηρώων (παιχνίδι ρόλων, αγώνας λόγων), η επαλήθευση μιας άποψης για το έργο του Σοφοκλή, η διαθεματική προσέγγιση, η θεατρική απόδοση του έργου από τους μαθητές κ.ά.)

- υιοθετούνται καινοτόμες διδακτικές πρακτικές με τη χρήση Τ.Π.Ε. ως μέσων κατάκτησης και μετάδοσης της γνώσης (συνδρομή μουσικής και εικόνας).
- προτείνονται η κατασκευή εννοιολογικού χάρτη, το θεατρικό δρώμενο και η βιντεοσκόπηση του, η αξιοποίηση αγγειογραφιών, η εικονογράφηση του δράματος, η χρήση διαδραστικού πίνακα, η ηλεκτρονική συζήτηση, η σύνθεση μικροσεναρίων που υλοποιούνται με Τ.Π.Ε. κ.λπ.
- αξιοποιούνται οι μεταφράσεις για την προσέγγιση του πρωτοτύπου με τον ίδιο τρόπο που προτείνεται και παραπάνω για τον «Επιτάφιο»

(Η δομολειτουργική προσέγγιση του κειμένου ακολουθείται σε επιλεγμένα σημεία και σχήματα λόγου μέσω των οποίων αναδεικνύονται υφολογικές επιλογές του ποιητή και όχι σε όλη την έκταση της διδακτέας ύλης από το πρωτότυπο)

Πρόσθετες επισημάνσεις – οδηγίες για τη διδασκαλία του μαθήματος της ΑΕΓ Β' Λυκείου

1. Η διδασκαλία του «Επιταφίου» τοποθετείται χρονικά στο πρώτο δίμηνο του έτους, από 11/09 έως 11/11 για λόγους που αναφέρονται στο υπό δημοσίευση π.δ. (βλ. παραπάνω). Επιπλέον, με τον τρόπο αυτό εξασφαλίζεται επαρκής διδακτικός χρόνος για μια ουσιαστική και δημιουργική προσέγγιση του κειμένου.

2. Για τη διδασκαλία του «Επιταφίου» οι εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούν ως κείμενο αναφοράς (πρωτότυπο και μετάφραση) το απόσπασμα που υπάρχει στο σχολικό βιβλίο σε μετάφραση του Ν. Σκουτερόπουλου. Επιπλέον οφείλουν να λάβουν υπόψη και να αξιοποιήσουν διδακτικά το *Βιβλίο μαθητή* και το *Βιβλίο Εκπαιδευτικού*, που υπάρχει

αναρτημένο στο Ψηφιακό σχολείο (Ηλία Σπυρόπουλου, Θουκυδίδη Περικλέους Επιτάφιος <http://ebooks.edu.gr/new/classcoursespdf.php?classcode=DSGL-C.>).

3. Για τον προγραμματισμό της διδασκαλίας του «Επιταφίου» σε 15 διδακτικές ώρες που προβλέπονται από το ΠΣ, ενδεικτικά προτείνεται η εξής κατανομή:

- Εισαγωγή και κεφ. 35 και 36 από μετάφραση, μία (01} ώρα. (Δεν προτείνεται η αυτοτελής διδασκαλία της Εισαγωγής αλλά η διδακτική αξιοποίησή της παράλληλα με την προσέγγιση των επιμέρους κεφαλαίων).
- Κεφ. 37-41 από το πρωτότυπο και τη μετάφραση, οκτώ (08} ώρες.
- Κεφ. 42-46 από μετάφραση, μία (01} ώρα.
- Γενική θεώρηση, δύο (02} ώρες.
- Προεκτάσεις, συγκριτική εξέταση με άλλα κείμενα, τρεις (03} ώρες.

Για τη διευκόλυνση των εκπαιδευτικών παρατίθεται μια ενδεικτική επιλογή από σενάρια διδασκαλιών για τον «Επιτάφιο» και την «Αντιγόνη» από τον δικτυακό τόπο «Πρωτέας»:

Για τον «Επιτάφιο»:

- Στάθης Παπακωνσταντίνου, [Η σύγκριση κάνει τη διαφορά](#)
- Σοφία Κουρουτσίδου, [Η σύγκριση κάνει τη διαφορά](#)
- Βασιλική Μαντζώρου, [Δυνατή πόλη,δυνατοί πολίτες](#)
- Βασιλική Γιαρίμπαπα, [Δυνατή πόλη, δυνατοί πολίτες](#)
- Λάμπρος Πόλκας, ['Αυτόχθονες έφυμεν': εν αρχή ην ο μύθος](#)
- Κασσάνδρα Μπεϊκάκη, [Αυτόχθονες έφυμεν](#)
- Λάμπρος Πόλκας, [Παράδοση και πρωτοτυπία τον «Περικλέους επιτάφιο» του Θουκυδίδη](#)
- Πασχαλίνα Παλαιοχωρινού [Παράδοση και πρωτοτυπία στον Περικλέους Επιτάφιο](#)
- Στάθης Παπακωνσταντίνου, [Πίσω από τη βιτρίνα](#)
- Βασιλική Μαντζώρου, [Πίσω από τη βιτρίνα](#)

Για την «Αντιγόνη»

- Παναγιώτης Καραμανώλης, [Άνθρωποι, στάσεις, παραστάσεις](#)
- Όλγα Τσαντσάνογλου, [Πρώτη επαφή με την αρχαία τραγωδία: Πώς ο μαθητικός λόγος αποδίδει την τραγική ποίηση](#)
- Βασίλειος Συμεωνίδης, [Πρώτη επαφή με την αρχαία τραγωδία: Πώς ο μαθητικός λόγος αποδίδει την τραγική ποίηση](#)
- Λάμπρος Πόλκας, [Η Αρχαία Αγορά της Αθήνας: Διερευνώντας τα τοπία της Αρχαίας Ελληνικής Ιστοριογραφίας](#)
- Κοσμάς Τουλούμης, [Η Αρχαία Αγορά της Αθήνας: Διερευνώντας τα τοπία της Αρχαίας Ελληνικής Ιστοριογραφίας](#)
- Όλγα Τσαντσάνογλου, [Σύνταξη παρουσίασης βιντεογραφημένης θεατρικής παράστασης της](#)
- Λάμπρος Πόλκας, [Σύνταξη παρουσίασης βιντεογραφημένης θεατρικής παράστασης της «Αντιγόνης» του Σοφοκλή σε περιβάλλον wiki](#)
- Όλγα Τσαντσάνογλου, [Τιμή και ατίμωση του νεκρού: διακειμενική προσέγγιση με αφορμή την Αντιγόνη του Σοφοκλή](#)
- Λάμπρος Πόλκας, [Τιμή και ατίμωση του νεκρού: διακειμενική προσέγγιση με αφορμή την Αντιγόνη του Σοφοκλή](#)
- Μαγδαληνή Πρεβεζάνου, [Αρχή αναρχίας εστί...](#)

- Παναγιώτης Σεράνης, [«Η έννοια του χρέους και της προαίρεσης στον άνθρωπο ως άτομο και στον άνθρωπο ως πολίτη»](#): Ανακεφαλαιωτική ενότητα στην Αντιγόνη του Σοφοκλή
- Στάθης Παπακωνσταντίνου, [«Η έννοια του χρέους και της προαίρεσης στον άνθρωπο ως άτομο και στον άνθρωπο ως πολίτη»](#): Ανακεφαλαιωτική ενότητα στην Αντιγόνη του Σοφοκλή
- Βασιλική Μαντζώρου, [Κρέων, η απατηλή γοητεία της εξουσίας](#) Στάθης Παπακωνσταντίνου, [Κρέων, η απατηλή γοητεία της εξουσίας](#)